

SOSYAL BİLGİLER 6

ÜLKEMİZİN COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

ÜLKEMİZİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Dağ: Çevresine göre yüksekte kalan yer şeklidir.

- ✚ Bulunduğu yerde tek başına olanlara **tek dağ**, birbiri ardınca sıralananlara **sıradağ** denir. Erciyes Dağı tek dağdır. Toros Dağları birçok dağın birbiriyle bağlanmış olduğu sıradağlardır.
- ✚ Fiziki haritalarda dağlar **kahverengi renk** ile gösterilir.

Tepe: Yüksekliği 500 metreyi geçmeyen yükseltilerdir.

ÜLKEMİZİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Plato: Akarsular tarafından derince yarılmış ve çevresine göre yüksekte kalmış geniş düzlüklerdir.

- ✚ İç Anadolu'daki Obruk Platosu, Doğu Anadolu'daki Erzurum-Kars Platosu gibi.
- ✚ Fiziki haritalarda platolar **sarı** renkle gösterilir.

Vadi:

Bir akarsuyun, yatağını yüzeye doğru aşındırarak oluşturduğu V biçimindeki yeryüzü şeklidir.

- ✚ İç Anadolu Bölgesindeki Ihlara Vadisi gibi.

ÜLKEMİZİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Ova:

Çevresine göre alçakta kalmış düzlüklerdir.

- ✚ Kıyı ovalar alçak olduğu için **yeşil** renkle, iç kesimlerdeki ovalar biraz da yüksek olduğu için **sarı** renkle gösterilirler.

Akarsu: Yağmur, eriyen kar suları ya da kaynak suyuyla beslenen; belirli bir yatak boyunca sürekli veya zaman zaman akan sudur.

- Kızılırmak, Yeşilirmak gibi.

ÜLKEMİZİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Göl: Karalar içindeki çukurluklarda biriken durgun su kütleleridir. Tuz Gölü, Van Gölü gibi

Körfez: Denizin karaya doğru giren büyük ve geniş girintilerine denir. İskenderun Körfezi, Antalya Körfezi gibi.

Koy: Denizin karaya doğru giren küçük ve dar girintilerine denir. Bademli Koyu gibi.

Ada: Dört tarafı suyla çevrili olan kara parçasıdır. Kıbrıs adası gibi

ÜLKEMİZİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Yarımada: Üç tarafı surlarla çevrili olan kara parçasıdır.

- Datça Yarımadası gibi

Delta: Bir ırmağın denize yaklaştığı yerde çatallanarak oluşturduğu üçgen biçimindeki birikintilerdir.

- Çukurova bir delta ovasıdır.

ÜLKEMİZİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Bilgi 1

- ✓ **Dünyanın her yerinde deniz aynı seviyededir.** Sıfır (0) metredir.
- ✓ Ovalar ve özellikle delta ovaları **tarıma** elverişliiyken, platolar daha çok **hayvancılığa** elverişlidir.

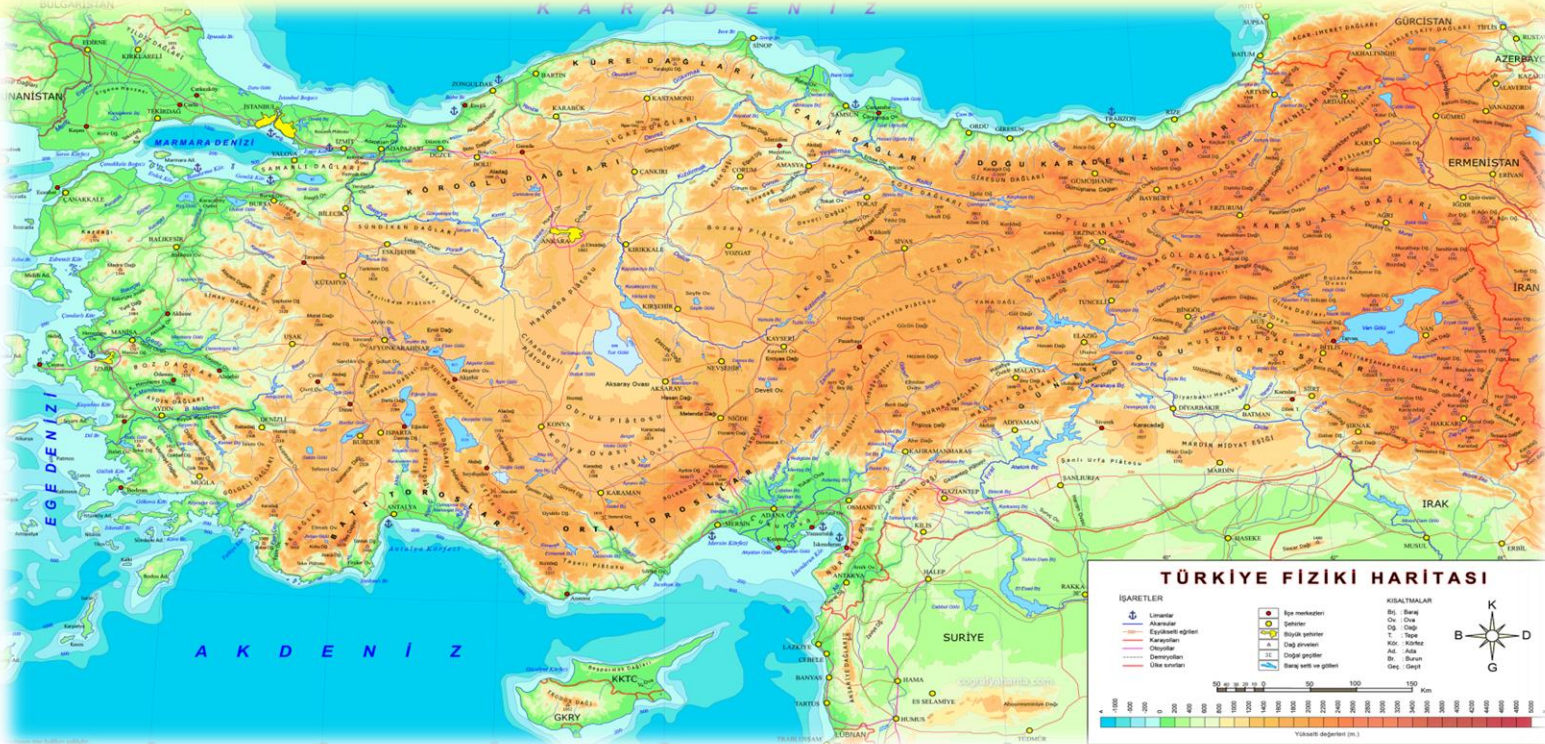
- ✓ Ege Bölgesi'nde **kıyılar girintili çıkıntılı olduğundan** bölgede çok sayıda koy, körfez, burun, ada, yarımada bulunmaktadır.

ÜLKEMİZİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Bilgi 2: Ülkemizin fiziki haritasına baktığımızda

- Ortalama yükseltinin oldukça fazla olduğu,
- Yükseltinin batıdan doğuya doğru arttığı,
- Özellikle iç bölgelerde düzlüklerin geniş yer kapladığı ve iç bölgelerdeki ovaların yükseltilerinin de fazla olduğu görülür.

ÜLKEMİZİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Bilgi 3: Ülkemizin sıradağları doğu-batı yönünde uzandığından, dağların **Akdeniz ve Karadeniz Bölgesi'nde denize paralel** olarak **uzandığı**, Ege'de denize **dik** olarak uzandığını görülür.

- Türkiye'deki **en yaygın yeryüzü şekli dağlardır**. Bu nedenle ülkemizde **yükselti fazladır ve engebeli araziler geniş yer kaplar**.
- Batı Anadolu'da **alçak ve ovalık yerler**, İç Anadolu'da ise **platolar** geniş yer kaplar. Türkiye'nin kuzey ve güneyindeki sıradağlar ülkemizin doğusunda birleşmesi **yükseltinin artmasına** neden olmuştur.

ÜLKEMİZİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Bilgi:

Yer şekilleri;

- Akarsularının uzunluğunu, akış hızını ve aşındırma gücünü etkiler.
- Ekonomik faaliyetlerin türünü etkiler.
- Nüfus ve yerleşmeyi etkiler.
- Tarım faaliyetlerini etkiler.
- Ulaşım faaliyetlerini etkiler.
- Yerleşme türünü etkiler.
- İklim ve bitki örtüsünü dolaylı olarak etkiler.

ÜLKEMİZİN İKLİM ÖZELLİKLERİ

İklim: Bir yerde görülen hava olaylarının (sıcaklık ve yağış) uzun yıllar boyunca gösterdiği ortalama durumdur. İklim **uzun süreli** hava olaylarının ortalamasıdır.

Hava Durumu: Bir yerde görülen hava olaylarında kısa süreli meydana gelen değişikliklerdir. Hava durumu **kısa süreli** hava olaylarını yansıtır.

Meteoroloji: Hava durumunu inceleyen bilim dalına denir.

Yurdumuzda çeşitli iklimler görülmektedir. Bunda;

- ✓ Ülkemizin üç tarafının denizlerle çevrili olması,
- ✓ Ülkemizin ılıman iklim kuşağında olması,
- ✓ Yükseltisinin batıdan doğuya artması
- ✓ Yeryüzü şekillerinin farklı olması gibi faktörler etkili olmuştur.

ÜLKEMİZİN İKLİM ÖZELLİKLERİ

İklim, yaşantımızı belirleyen önemli bir etkidir.

Çünkü iklim;

- **Tarım ürünü çeşitliliğini,**
- **Doğal bitki örtüsünü,**
- **Hayvancılık faaliyetlerini**
- **İnsanların ten(deri) renklerini,**
- **İnsanların yemek kültürünü,**
- **Su kaynaklarının azlığını ve çokluğunu,**
- **Ekonomik faaliyetleri**
- **Evlerin şekillerini ve ev yapım malzemelerini,**
- **Yerleşmeyi ve nüfusun dağılışını,**
- **Turizm etkinliklerini vb. etkiler.**

ÜLKEMİZİN İKLİM ÖZELLİKLERİ

- **İklim, insan hayatını etkiler.** Giyinme biçimini, ısınma şeklini, konutlarda kullanılan malzemeyi, yemek kültürünü vb. etkiler.
- **İklim, bitki örtüsünü etkiler.** Yağışların ve nemliliğin fazla olduğu kıyı bölgelerde **ormanlar**, yaz kuraklığının etkili olduğu iç bölgelerde **bozkırlar**, yükseltinin arttığı dağların üst kısımlarında ise **çayırlar** görülür.
- **İklim, ekonomik faaliyetleri etkiler.** Tarıma elverişli ovalarda **tarım**, kıyılarda **balıkçılık**, dağlık alanlarda **hayvancılık** yapılır. Yaz mevsiminin uzun geçtiği yerlerde **yaz turizmi**, karın çok yağdığı yerlerde **kış turizmi** gelişmiştir.

ÜLKEMİZİN İKLİM ÖZELLİKLERİ

- Ülkemizin batı ve güney kesimlerde **Akdeniz iklimi**, iç kesimlerde **karasal iklim**, kuzey kesimlerde de **Karadeniz iklimi** görülür. Bu durumun en önemli nedeni **yeryüzü şekillerinin ülke genelinde farklılık göstermesidir**.
- **Nem (su buharı) bir yerdeki sıcaklığın fazla artmasını ve azalmasını engeller.** Böylece sıcaklığın dengede kalmasını sağlar. Karadeniz ve Akdeniz’de dağlar, kıyıya paralel uzandığı için kıyı kesimlerdeki nemin iç kesimlere doğru girmesini engeller.
 - **İç kesimlerde nemin az olması günlük ve yıllık sıcaklık farkını artırır.** Bu durum ülkemizin geniş bir bölümünde **karasal iklimin** görülmesine neden olur. **Yazları sıcak ve kurak kışları soğuk ve kar yağışlı** geçer. Anadolu’nun doğusuna doğru yükseltinin artması sıcaklığın azalmasında ve iklimin daha sert geçmesinde etkilidir.

ÜLKEMİZİN İKLİM ÖZELLİKLERİ

- Karadeniz'e kıyısı olan yerlerde nemliliğin fazla olması günlük ve yıllık sıcaklık farkının az olmasında etkili olur.
 - Her mevsim yağışlı olan Karadeniz ikliminde yazlar ılık, kışlar serin geçer.
 - Özellikle Karadeniz'in doğu kesimlerinde bulutluluk oranı çok yüksektir. Bu durum güneş enerjisinden faydalanmayı olumsuz etkiler.
-
- Ülkemizin Akdeniz, Ege ve Marmara Denizlerine kıyısı olan yerlerinde Akdeniz iklimi görülmektedir.
 - Akdeniz ikliminde yazlar kurak ve sıcak, kışlar ise ılık ve yağışlı geçer. Nemin fazla olması günlük sıcaklık farkını azaltır.
 - Yazların sıcak olması turizmi, kışların ılık geçmesi de seracılığı olumlu etkiler.

TÜRKİYE'DE SICAKLIK DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1. Enlemin Etkisi: Dünya'nın şeklinden dolayı, kutuplara gidildikçe güneş ışınlarının düşme açısı küçülür, atmosferde aldıkları yol uzar. Bu nedenle **kutuplara gidildikçe sıcaklık azalır, ekvatora yaklaşıldıkça sıcaklık artar.** Buna **enlem etkisi** denir.

➤ **Türkiye'nin güneyi ekvatora yakın olduğu için daha sıcaktır. Kuzeye gidildikçe sıcaklık azalır.**

2. Rüzgârlar: Türkiye'de kuzeyden esen rüzgarlar soğuk, güneyden esen rüzgarlar ılıktır. Bu durum, ülkemizin kuzey yarımkürede yer aldığını gösterir.

3. Yükselti: Türkiye'de sıcaklıklar yükseltinin etkisiyle batıdan doğuya gidildikçe azalır. Çünkü doğuya gidildikçe yükselti artar.

TÜRKİYE'DE SICAKLIK DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

4. Denizellik - Karasallık: Türkiye'de kıyılar iç kesimlerden daha sıcaktır. Kıyılarda denizler ıltıcı etki yapar.

5. Bakı: Güneş gören yerlerin gölgelere göre daha sıcak olmasıdır. Türkiye'de güney bölgeler bakının etkisiyle daha sıcaktır.

6. Dağların Uzanış Yönü: Karadeniz ve Akdeniz'de dağlar kıyıya paralel uzandığı için denizin ıltıcı etkisi iç kesimlere girmez. **Ege Bölgesinde dağlar kıyıya dik uzandığı için ılımanlaştırıcı etki iç kesimlere girer.**

Türkiye'de farklı iklimlerin görülmesinin nedenleri:

- ✓ Üç tarafı denizle çevrili olması
- ✓ Yükseltisinin fazla olması
- ✓ Ilıman (orta)kuşakta yer alması
- ✓ Yer şekillerinin çeşitlilik göstermesi

ÜLKEMİZDE GÖRÜLEN İKLİMLER

KARASAL İKLİM

- **Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır.** Sıcaklık kışın 0 derecenin altına düşer.
- **İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu** bölgeleri ile Marmara Bölgesinin denizden uzak iç kesimlerinde görülür.
- Bitki örtüsü **bozkır**(step)dır.
- **Bozkır ilkbahar yağışlarıyla yeşeren yaz sıcaklığı ile kuruyan ve sararan kısa boylu ot topluluğudur.**
- **Buğday, şeker pancarı, arpa, çavdar, mercimek** gibi ürünler yetiştirilir.
- En çok yağış **ilkbaharda** düşer.
- **Konveksiyonel** (yükselim) **yağışlar** görülür. İlkbaharda ısınan hava yükselir. Yükselen hava soğur ve içindeki nem yağmura dönüşür. Özellikle ilkbahar aylarında yaygın olarak görülür. Halk arasında **Kırkikindi yağmurları** olarak bilinir.

ÜLKEMİZDE GÖRÜLEN İKLİMLER

KARADENİZ İKLİMİ

- Her mevsimi yağışlı olup, yazları serin, kışları ise ılıktır.
- En fazla yağışı **sonbahar** aylarında almaktadır.
- **Karadeniz Bölgesi**'nin kıyı kesimleri ile **Marmara Bölgesi**'nin Karadeniz kıyılarında etkilidir.
- Bitki örtüsü **orman**dır. Evler ahşaptan yapılır.
- **Çay, kivi, fındık, mısır** yetiştirilir.
- **Yamaç yağışları** (orografik) görülür.

Fındık

Sarımsak

Soğan

Ayçiçeği

Çay

Tütün

Mısır

ÜLKEMİZDE GÖRÜLEN İKLİMLER

AKDENİZ İKLİMİ

- **Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise ılık ve yağışlıdır. Evler taştan yapılır.**
 - Bu iklim **Akdeniz ve Ege bölgesinin** kıyı kesimleri ile güney Marmara Bölümü'nde etkilidir.
 - Yağış en çok **kışın** düşer. Kıyı kuşağında **kar yağışı ve don olayları nadiren görülür.**
 - Doğal bitki örtüsü **makidir**. Makiler, her mevsim yeşilliğini koruyan, kışın yapraklarını dökmeyen, kısa boylu ağaç ve çalılklardan oluşur.
 - **Turunçgiller, muz, zeytin, pamuk yetiştirilir.**
-
- **Cephe yağışları** etkilidir. Denizden gelen sıcak hava ile karadaki soğuk havanın karşılaşması ile kışın yağışlar olmaktadır.

ÜLKEMİZDE GÖRÜLEN İKLİMLER

- **Karasal ikliminin etkili olduğu yerlerde** ilkbahardaki yağışlarla yeşeren ve yaz kuraklığıyla sararan küçük boylu otlardan oluşan **bozkır** bitki örtüsü görülür. Karasal iklimin sertleştiği doğu illerimizde görülen yaz yağışları **uzun boylu gür otlakların** oluşmasında etkili olur.
- **Karadeniz ikliminde her mevsim yağışlı olduğu için** geniş **ormanlık** alanlar yer alır. Türkiye’de bitki türlerinin yarısından fazlası Karadeniz ormanlarında yetişir.

- **Akdeniz ikliminin** bitki örtüsü ise **maki**dir. Kısa boylu bu çalılıkların en belirgin özelliği yaz kuraklığına dayanıklı olmasıdır.

**Paylaşımlarımızdan
haberdar olmak için
bizi takip ediniz...**

